ગુજરાત સ્ટેટ લેવલ એલીજીબીલીટી ટેસ્ટ

કોડ નં : ૧૧

વિષય : રાજનીતિશાસ્ત્ર

અભ્યાસક્રમ અને નમૂનારૂપ પ્રશ્નો

Note: There will be two question papers, Paper—II and Paper—III. Paper-II shall consist of 50 objective type compulsory questions based on the subject selected by the candidate. Each question will carry 2 marks. Paper-III will consist of 75 objective type compulsory questions from the subject selected by the candidate. Each question will carry 2 marks. All questions of Paper-II and Paper-III will be compulsory, covering entire syllabus (including all electives, without options).

પ્રશ્નપત્ર-૨

૧. રાજનીતિસિધ્ધાંત અને તેની તત્ત્વ વિચારણા :

પ્રાચીન ભારતીય રાજનીતિ (વસ્તુવિચાર) કૌટિલ્ય અને શાન્તિપર્વ

ગ્રીક રાજનીતિ : પ્લેટો અને એરિસ્ટોટલ

યુરોપી રાજનીતિ -૧ : મેક્યિાવેલી, હોબ્ઝ, લોક, રુસો

યુરોપી રાજનીતિ -૨ : બેન્થામ, જે.એસ.મિલ, હેગલ, માર્કસ અને ગ્રીન

સાંપ્રત રાજનીતિ-૧ : લેનિન, માઓ, ગ્રામસ્કી

સાંપ્રત રાજનીતિ-૨ : રાવલ્સ, નૉઝિક અને કોમ્યુનિટેરિયન્સ (સામાજિકવાદ)

અર્વાચીન ભારતીય રાજનીતિ : ગાંધી, એન.એસ.રોય, અરવિંદ ઘોષ, જયપ્રકાશ, આંબેડકર, સાવરકર

વિભાવનાઓ અને સમસ્યા-૧ : મધ્યયુગીન રાજનીતિ, ચર્ચ-રાજ્યના સંબંધો અને બેધારી નીતિ

વિભાનવાઓ અને સમસ્યા -૨ : વર્તનવાદ અને અનુવર્તનવાદ, રાજનીતિ સિદ્ધાંતની પડતી અને પુનરુત્થાન, લોકશાહી, સ્વતંત્રતા અને સમાનતા

૨. તુલનાત્મક રાજશાસ્ત્ર અને રાજશાસ્ત્રીય પૃથ્થકરણ

તુલનાત્મક રાજનીતિશાસ્ત્ર : એક વિદ્યાશાખા લેખે તેની ઉત્ક્રાન્તિ, પ્રકૃતિ (વ્યાખ્યા)અને ક્ષિતિજો

તુલનાત્મક રાજનીતિ શાસ્ત્રના અભ્યાસ -અભિગમો : પરંપરાગત, સંરચનાગત ક્રિયાત્મક, પદ્ધતિગત, માર્કસીય

બંધારણાદ : વિભાવનાઓ, સમસ્યાઓ અને મર્યાદાઓ

સરકારના પ્રકારો : એકકેન્દ્રી - સમવાયી, લોકસભાલક્ષી - પ્રમુખશાહીલક્ષી

સરકારના અંગો : કારોબારી, વિધાનસભા, ન્યાયતંત્ર, તુલનાત્મક, પરિપ્રેક્ષ્યમાં ત્રણેનો આંતરસંબંધ, પક્ષ-પદ્ધતિઓ અને વર્ચસ જુથો, ચૂંટણીપ્રથાઓ, અમલદારશાહી - પ્રકારો અને ભૂમિકાઓ, રાજશાસ્ત્રીય વિકાસઅને રાજશાસ્ત્રીય આધુનીકરણ, રાજનીયક સંસ્કૃતિ, રાજનીયક

This Gujarati translation of syllabus is based upon the English version available at www.msubaroda.ac.in which should be referred in case of any doubt.

સામાજિકરણ, અને રાજનીયક સંક્રમણ, રાજનીતિજ્ઞ સમાજ-અગ્રણીઓ, લોકશાહીના સમાજધૂરીણનો સિધ્ધાંત, સત્તા, અધિકાર અને કાયદેસરતા, ક્રાંતિ : સિધ્ધાંતો અને પ્રકારો

તાબેદારી : વિકાસ અને અલ્પ વિકાસ

૩. ભારત સરકાર અને રાજનીતિ

રાષ્ટ્રીય ચળવળ, બંધારણીય વિકાસ અને ભારતીય રાજ બંધારણનું ઘડતર ભારતીય બંધારણના આદર્શ-પાયા, પ્રસ્તાવના, મૂળભૂત હક્કો અને ફરજો, અને માર્ગદર્શક સિધ્ધાંતો.

બંધારણ : સામાજિક આર્થિક પરિવર્તનનો આધાર, બંધારણીય સુધારાઓ, અને સમીક્ષા

સંરચન અને પ્રક્રિયા -૧ : પ્રમુખ, વડાપ્રધાન, તંત્રીમંડળ, લોકસભાકીય કાર્યપદ્ધતિ

સંરચન અને પ્રક્રિયા-૨ : રાજપાલ, મુખ્યપ્રધાન, મંત્રીમંડળ, વિધાનસભા

પંચાયતી રાજસંસ્થાઓ : ગ્રામિણ અને શહેરી, તેમનાં કાર્યો

સમવાયતંત્ર : ભારતમાં તેનો સિધ્ધાંત અને વિનિયોગ, સ્વાયત્તતાની માંગણીઓ અને અલગતાવાદી આંદોલનો કેન્દ્ર-રાજ્યના સંબંધોમાં ઉપસી આવતા પ્રવાહો

ન્યાયતંત્રો : સુપ્રિમ કોર્ટ, હાઈ કોર્ટ્સ, અદાલતી સમીક્ષા, લોકહિતના મુકદ્દમાઓ સમેત ન્યાયતંત્રીય ગતિશીલતા, ન્યાયતંત્રીય સુધારાઓ, રાજકીય પક્ષો, વર્ચસ જૂથો, લોકમત, જોહરમાધ્યમો, સનદી , લશ્કરી અમલદાર અને ખેડૂત આંદોલનો

ચૂંટણીઓ : મતદારોનું વર્તન, ચૂંટણીપંચ, મતદારો સંબંધી સુધારાઓ

૪. જાહેર વહીવટ (પબ્લિક એડમિનિસ્ટ્રેશન)

જાહેર વહીવટક્ષેત્રનો વિદ્યાશાખા લેખે વિકાસ, જાહેર વહીવટના ક્ષેત્રે અભ્યાસના અભિગમો, નિર્ણયાત્મક બળ, પર્યાવરણલક્ષી અને પધ્ધતિઓ વહીવટી વ્યવસ્થાનો વિકાસ

સંઘઠનના સિધ્ધાંતો : સંઘટનના મુખ્ય આધારો, હરોળ અને સાથીઓ અધિકાર સંબંધી એકવાયતા, દરજ્જાઓ, અંકૂશની સીમા, કેન્દ્રીયતા અને વિકેન્દ્રિયતા, સંઘઠનના પ્રકારો- ઔપચારિક- અનૌપચારિક સંઘઠનો

સંઘઠનનાં સ્વરૂપો : વિભાગ, જાહેર સંકુલ અને નિગમ, મુખ્ય સંચાલક, નિમણૂક તાલીમ, બઢતી, શિસ્ત, નૈતિક્તા, શેઠ-નોકર સંબંધો

અમલદાર શાહી : સિદ્ધાંતો, પ્રકારો અને ભૂમિકાઓ, મેક્સ વેબર અને એના સમીક્ષકો, સનદી અમલદારો - પ્રધાન સંબંધક, નેતાગીરી, નિર્ણયો લેવામાં તેની ભૂમિકા, સંક્રમણ (વિચાર વિનમય)

નાણાકીય વહીવટ : બજેટ, ઓડિટ, ભારત અને ઈંગ્લડ (યુકે.) ના વિશિષ્ટ સંદર્ભે નાણા-અંકૂશ

સુવહીવટ : વહીવટીય ભ્રષ્ટાચારની સમસ્યાઓ, પારદર્શકતા અને જવાબદારી, માહિતીપ્રાપ્તિનો હક્ક, ફરિયાદ નિવારણ સંસ્થાઓ, લોકપાલ અને લોકયુક્ત

આંતરરાષ્ટ્રીય સંબંધો :

સ્પર્ધાગત સિદ્ધાંતો અને આંતરરાષ્ટ્રીય સંબંધોના અભ્યાસ માટેના અભિગમો : આદર્શવાદી, વાસ્તવિક પદ્ધતિઓ, રમત, સંસ્ક્રમણ અને નિર્ણયાત્મક્તા, આંતરરાષ્ટ્રીય સંબંધોમાં સત્તા, રસ અને વિચારધારા

સત્તાનાં અંગો / ઘટકો : સંપાદન, સત્તાનો ઉપયોગ અને મર્યાદાઓ, દર્શન/દૃષ્ટિ

રાષ્ટ્રીય હિતનું ઘડતર અને પોષણ : આંતરરાષ્ટ્રીય સંબંધોમાં વિચારધારાનો અર્થ, ભૂમિકા અને પ્રસ્તુતતા

શસ્ત્રસરંજામ અને યુદ્ધો : વંશલક્ષી સમસ્યાઓ યુદ્ધો/ સંઘર્ષો: પ્રકૃતિ, કારણો અને પ્રકારો, પરંપરાગત, ન્યૂક્લીયર / બાયો કેમિકલ યુદ્ધો, પ્રતિબંધક્તા, શસ્ત્રસ્પર્ધા, શસ્ત્રનિયંત્રણ અને નિ:શસ્ત્રીકરણ. સમસ્યાઓની શાંતિપૂર્ણ સમજૂતિ, સંઘર્ષ-ઉકેલ, રાજકીય મુત્સદ્દીગીરી, World Order વિશ્વસંઘ અને શાંતિ અભ્યાસો, ઠંડુયુદ્ધ, જોડાણો, તટસ્થતા, શિતયુદ્ધનો અંત, વૈશ્વિક્તા, આંતરરાષ્ટ્રીય કાયદામાં રાજ્યોનાં હક્કો અને ફરજો, દરમિયાનગીરી, સંધિનો કાયદો, યુદ્ધનો પ્રતિબંધ અને નાશ

આંતરરાષ્ટ્રીય સંબંધોની રાજકીયશાસ્ત્રીય વ્યવહાર : આંતરરાષ્ટ્રીય નૂતન અર્થવ્યવસ્થા, ઉત્તર-દક્ષિણસંવાદ, દક્ષિણ-દક્ષિણનો સહકાર, ડબ્લ્યૂટીઓ, નૂતન સંસ્થાનવાદ અને તાબેદારી

પ્રાદેશિક અને પેટા પ્રાદેશિક સંઘો :

વિશેષતા : સાર્ક એશિયન, ઓપેસીટી, ઓએસએસ, સંયુક્તરાષ્ટ્રો, ધ્યેયો, હેતુઓ, સંયુક્ત રાષ્ટ્રસંઘના કાર્યની રચના અને મૂલ્યાંકન, શાંતિ અને વિકાસના દૃષ્ટિકોણો, ખતપત્ર/સનદ ફેર તપાસ, સંયુક્તરાષ્ટ્ર અંતર્ગત સત્તાખોરી અને કૂટનીતિ, નાણાવિનિમય અને શાંતિસુરક્ષાની કામગીરી.

આંતરરાષ્ટ્રીય બાબતો પરત્વે ભારતની ભૂમિકા : પડોશીઓ સાથેના ભારતના સંબંધો, યુદ્ધો, કરારનામા અને સુરક્ષા-ખેવના, મધ્યસ્થીય ભૂમિકા, ભારતીય વિદેશનીતિ અને કુટનીતિનાં વિશેષ લક્ષણો.

પ્રશ્નપત્ર - ૩
(વિભાગ અ અને બ)
મુખ્ય અને વિશિષ્ટ પસંદગી / વૈકલ્પિક

એકમ - ૧. રાજનીતિશાસ્ત્રીય સિદ્ધાંત

રાજનીતિશાસ્ત્રીય સિદ્ધા-તની પ્રકૃતિ (વ્યાખ્યા), તેની મુખ્ય નિસ્બતો, ૧૯૭૦ થી હ્રાસ અને પુનરુત્થાન, ઉદારમતવાદ અને માર્કસવાદ

વૈયક્તિક અને સામાજિક ન્યાય, વિચારધારાની ભૂમિકા, પરિવર્તનના સિદ્ધાંતો : લેનિન, માઓ, ગાંધી

એકમ - ૨. રાજનીતિશાસ્ત્રીય તત્ત્વવિચારણા

પ્લેટો અને એરિસ્ટોટલ, મેક્યાવેલી, હોબ્ઝ, લોક, રૂઝો અને જે.એસ.મિલ, કાર્લ માર્કસ, ગાંધી એમ.એન.રોય, અરવિંદ ઘોષ

એકમ - ૩. તુલનાત્મક રાજનીતિ શાસ્ત્ર અને રાજનીતિશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ

તુલનાત્મક રાજનીતિશાસ્ત્રના અભ્યાસના અભિગમો, સિદ્ધાંતો અને તેના વિનિયોગમાં બંધારણીયવાદ

કારોબારી, વિધાનસભા અને ન્યાયતંત્ર, ભારત અને યુ.એસ.એ., યુ.કે. અને સ્વિઝર્લેન્ડના વિશેષ સંદર્ભમાં, પક્ષીયપદ્ધતિ અને વિરોધપક્ષની ભૂમિકા, મતદાર સંબંધી પ્રક્રિયા, સત્તાનું અલાયદીકરણ, કાયદાનો નિયમ અને ન્યાયતંત્રીય નિરીક્ષણ.

એકમ - ૪. રાજનિયક વિકાસ, રાજનિયક આધુનિકરણ, રાજનિયક સામાજિકરણ અને રાજનિયક સંસ્કૃતિ અને સત્તા અધિકારી, રાજનીતિજ્ઞ સમાજધૂરીણવર્ગ

એકમ - ૫. ભારતીય રાજબંધારણનું ઘડતર, મૂળભૂત હક્કો અને ફરજો અને માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતો, કેન્દ્રીય કારોબારી, લોકસભા સુપ્રિમ કોર્ટ, ન્યાયતંત્રીય ગતિશીલતા, ભારતીય સમવાયતંત્ર: સિદ્ધાંત વિનિયોગ અને સમસ્યાઓ.

એકમ - ૬. **રાજ્ય - રાજકારણની સબળતા**

સ્થાનિક શાસનો : ગ્રામિણ અને શહેરી; રાજકીય પક્ષો, વર્ચસજૂથો અને લોકમત; ચૂંટણીઓ, મતદારસંબંધી સુધારા; જાતિ, વર્ણ, લિંગ, દલિત અને પ્રાદેશિક સમસ્યાઓ, રાષ્ટ્રનિર્માણ અને ભાવાત્મક એકતાની સમસ્યાઓ.

એકમ - ૭. જાહેર શાસન વ્યવસ્થાનો એક વિદ્યાશાખા લેખે ઉદ્ભવ, નૂતન જાહેર શાસન વ્યવસ્થાના સંસ્થાગત સિદ્ધાંતો (પ્રશિષ્ટ, વૈજ્ઞાનિક, માનવીય સંબંધો), સંસ્થાના આધારભૂત સિદ્ધાંતો, મુખ્ય નિયામક, શાસનનું નિયમન - ન્યાયતંત્રીય અને વિધાનસભાકીય અમલદારશાહી

એકમ - ૮. **ભારતમાં વિકાસનિયોજન અને વહીવટીતંત્ર**

અમલદારશાહી અને વિકાસના પડકારો, વહીવટીય સંસ્કૃતિ, વહીવટીય ભ્રષ્ટાચાર, વહીવટીય સુધારા, પંચાયતરાજ, પ્રજાકીય વહીવટીતંત્ર પર ઉદારમતવાદિતાની અસર.

એકમ - ૯. **આંતરરાષ્ટ્રીય સંબંધોના તાત્ત્વિક સિદ્ધાંતો**

વિચારધારા, સત્તા અને હિત, સંઘર્ષો અને તેનું નિવારણ, રાષ્ટ્રીય સુરક્ષાની બદલાતી વિભાવના અને રાષ્ટ્ર-રાજ્ય પદ્ધતિને પડકારો, શસ્ત્રો અને શસ્ત્રનિયંત્રણ

એકમ - ૧૦ **શિતયુદ્ધનો અંત**

વૈશ્વિક્તા અને આંતરરાષ્ટ્રીય સંબંધોની રાજનિયક અર્થવ્યવસ્થા, ભારતની વિદેશનીતિના નિર્ધારો અને દબાવો,

ભારતની ન્યૂક્લીયરનીતિ

પડોશીઓ અને યુ.એસ.એ. સાથેના ભારતના સંબંધો; યુ.એન માં ભારતની ભૂમિકા, ભારત અને પ્રાદેશિક સંગઠનો (સાર્ક, એશિયન) હિન્દ મહાસાગર.